

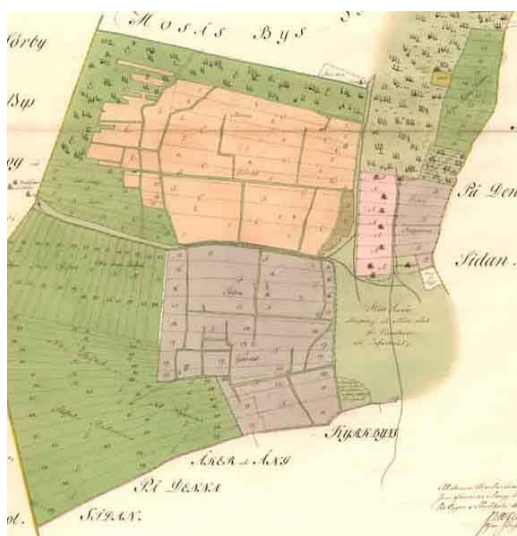
Hästhage i Mosås

Bytomtsrester och stolphål

Arkeologisk utredning

Mosås 14:2
Mosås socken
Närke

Anna Egebäck

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Topografi och fornlämningsmiljö.....	1
Målsättning och metod.....	1
Undersökningresultat.....	2
Sökschaktningen.....	2
Härd.....	2
Stolphål.....	2
Gropar.....	2
Vägbank.....	2
Hålväg.....	2
Odlingsröse.....	2
Tolkning och utvärdering.....	3
Referenser.....	4
Kart- och arkivmaterial.....	4
Litteratur.....	4
Tekniska och administrativa uppgifter.....	4
Figurer.....	5
BILAGOR.....	9
Bilaga 1. Schakttabell.....	9
Bilaga 2. Anläggningstabell.....	10

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2008.

Omslagsbild: Del av Storskifteskarta över Mosås år 1765.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86019-05-1

Västerås 2008

Inledning

Med anledning av att fastighetsägaren önskade avstycka del av fastigheten, Mosås 14:2, utfördes under en dag i november 2007, en arkeologisk utredning på platsen.

Arbetet utfördes av Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen (KM) och bekostades av Länsstyrelsen i Örebro Län.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet ligger på den flacka rullstensås som löper i nord-sydlig riktning, omkring 40-45 meter över havet. Området som var ca 4000 m² stort utgjordes till största del av gammal åkermark, numera hagmark för betande hästar.

I närområdet finns ett flertal registrerade fornlämningar i form av bland annat ett gravfält (RAÅ 23), två stensättningsliknande lämningar (RAÅ 20, 21), lösfynd av stenyxor (RAÅ 18, 19, 47) samt två stenåldersboplatser (RAÅ 45, 54) (se fig 2). I direkt anslutning till utredningsområdet ligger även Mosås gamla bytomt (RAÅ 46). Mosås äldsta belägg är från 1331. Området har under historisk tid haft en militär närvaro i form av soldattorp, ryttarstugor samt mönstringsplats vid kyrkan.

I områdets absoluta närhet har flera arkeologiska utredningar gjorts (Andersson 1993, Bergh 1993, Andersson 1995). Norr om området påträffades 1993 en stenåldersboplat (RAÅ 45) vilken förundersöktes samma år. Då fastställdes att det rörde sig om en neolitisk boplat. Bland annat påträffades neolitisk keramik, kvartsavslag och löpare av bergart. Vid samma undersökning påträffades även övrig förhistorisk keramik och slagg (Bergh 1994). Vid en specialinventering 1993 noterades ett läge för förhistorisk boplat vid den östra kanten av rullstensåsen, öster om det nu aktuella utredningsområdet. Vid provschaktning påträffades dock inget av antikvariskt intresse (Andersson 1995).

Målsättning och metod

Syftet med utredningen var att se om det fanns ej synliga fornlämningar inom området.

Fältarbetet inleddes med en översiktlig besiktning av området. Då dokumenterades ett flertal gropar i områdets norra del, ett odlingsröse samt en mindre hålväg.

Efter att området besiktigats sökschaktades ytan med grävmaskin. Sökschakten var 1,5 meter breda och mellan 10–20 meter långa. Schaktningen gjordes skiktvis ned till den orörda undergrunden. Valda delar av schakten handrensades noga i syfte att fånga upp eventuellt fyndmaterial, exempelvis i form av slagen kvarts.

Området fotades och alla schakten beskrevs. På grund av den tidiga skymningen kunde de stolphål som framkom i de sist öppnade schakten inte fotograferas.

Undersökningsresultat

Sökschaktning

Totalt grävdes 12 sökschakt. Inom stora delar av ytan framkom under matjorden ett 0,10-0,20 m tjockt, grå-svart kulturpåverkat, omrört lager innehållande rödgods, ben mm. (Se figur 3.)

Härd

I schakt 3 påträffades en 0,30 m stor härd (A1). När man rensade på ytan av den framkom rödgods (se figur 3).

Stolphål

I norra delen av utredningsområdet påträffades ett flertal stolphål. I schakt 10 påträffades tre stolphål (A2-4) vilka var 0,25-0,30 m stora. Ett av dessa undersöktes. Stolphålet var 0,16 m djupt, skålformat, fyllt av brun sand.

I schakt 11 framkom två stolphål (A5, A6) som båda var 0,28 meter stora. Dessa låg 0,50 meter ifrån varandra (se figur 3 och 4).

Gropar

Av de sex gropar som låg inom utredningsområdet kom tre av dem att undersökas. I två av dem påträffades recent material i form av pappskivor, isolering och järntråd. Den tredje var tom (se figur 3 och 5).

Vägbank

I utredningsområdets västra kant löpte en förhöjning genom hagmarken. Den tolkades som en vägbank (se figur 3).

Hålväg

Genom utredningsområdets norra del löpte hålväg/stig. Den var ca 25 meter lång och löpte i NV-SO riktning (se figur 3).

Odlingsröse

Ett 16 x 6 m stort odlingsröse bestående av 0,5-1,0 m stora stenar låg mitt på den gamla vägbanken, i västra kanten av utredningsområdet.

Tolkning och utvärdering

Den kulturpåverkade jord som påträffades i ploglagret härrör troligen från Mosås gamla bytomt. Även den härd som påträffades i schakt 3 tolkas som sentida.

De gropar som påträffades på området tolkas som skyttevärn från den militära aktivitet som har ägt rum på platsen. Gropar har sekundärt använts som sopgropar.

Den vägbank som löpte genom utredningsområdets västra kant utgör troligen den gamla färdväg som löpte genom Mosås by (Storskifteskartan, 1765).

De stolphål som påträffades i två av schakten kan möjligen vara förhistoriska. Inga fynd kunde dock bekräfta detta (eller dementera).

Referenser

Kart- och arkivmaterial

FMIS: <http://www.fmis.raa.se/fmis/>

Litteratur

Andersson, S., 1993. *Mosås, arkeologisk utredning*. Riksantikvarieämbetet UV Stockholm 1993:54.

Andersson, S., 1995. *Transportstaden och del av Mosås*. Riksantikvarieämbetet UV Stockholm 1995:60.

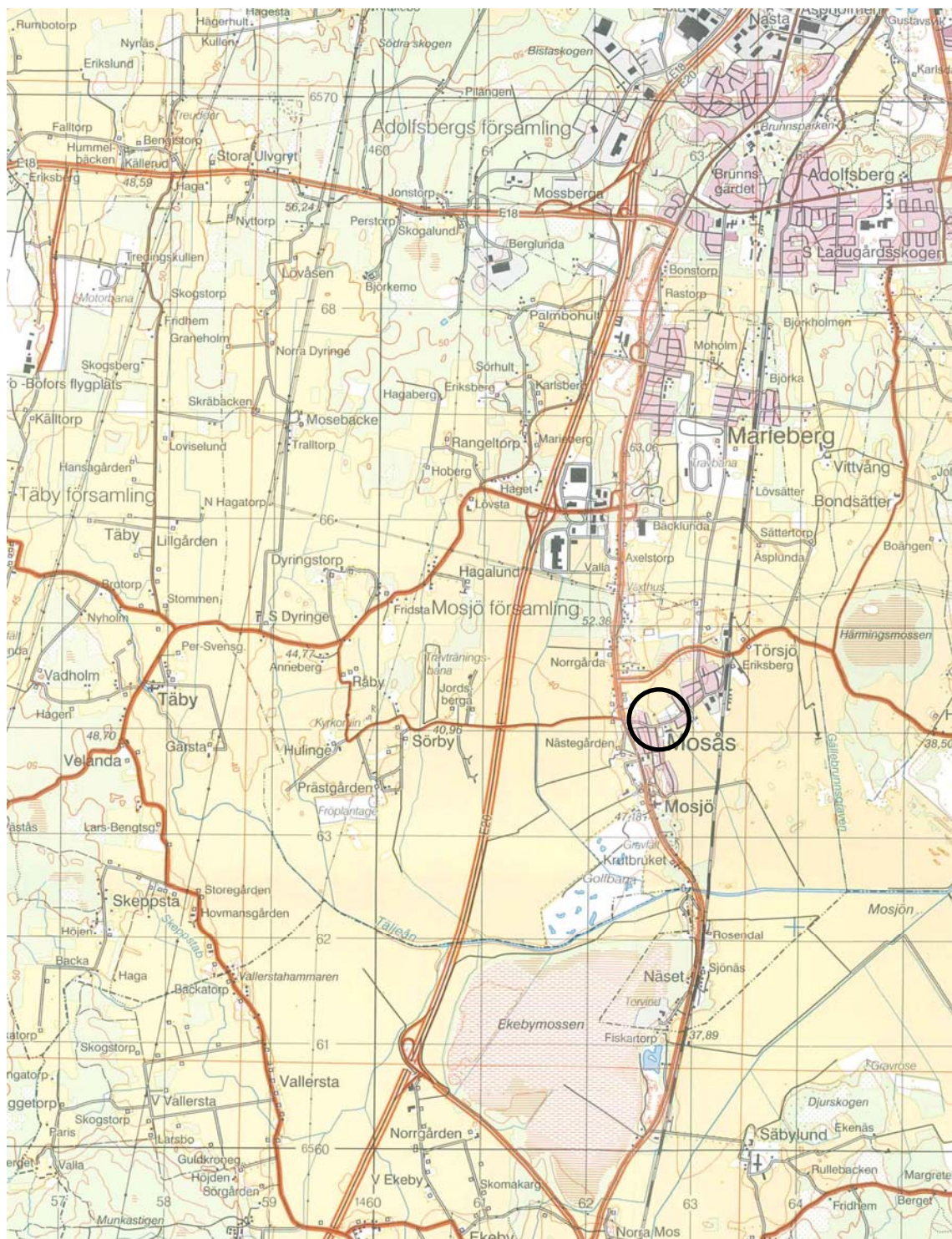
Bergh, S., 1994. *Mosåsboplatsen*. Riksantikvarieämbetet UV Stockholm 1994:32.

Tekniska och administrativa uppgifter

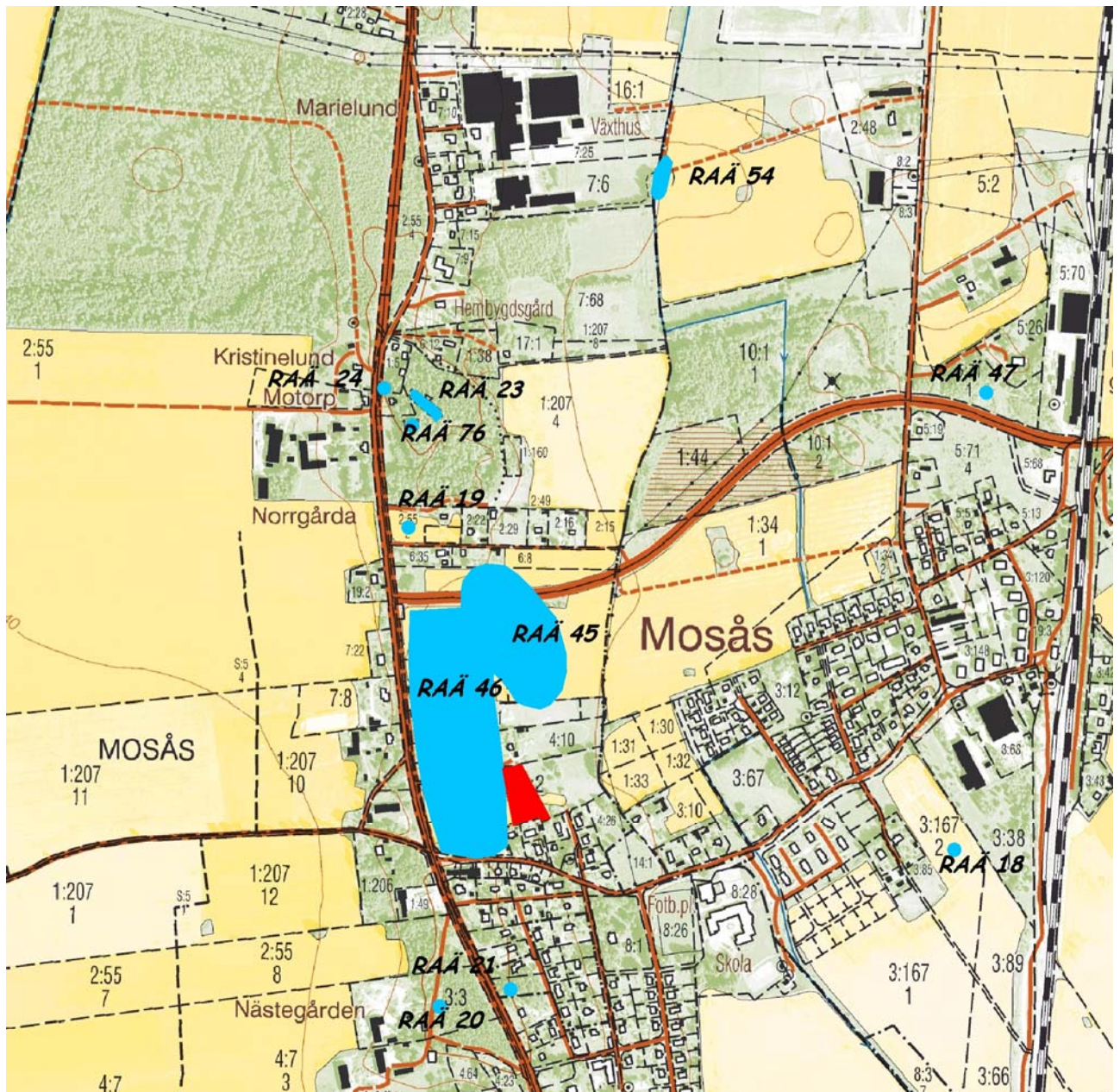
KM dnr:	07120
Länsstyrelsen dnr:	431-15745-2007
Undersökningsperiod:	2007-11-21
Arkeologtimmar:	16 timmar
Maskintimmar:	8 timmar
Exploateringsyta:	Ca 4000 m ²
Personal:	Anna Egebäck, Sara Hagström-Yamamoto
Belägenhet:	Mosås 14:2, Mosås socken.
Koordinatsystem:	RT 90
Koordinater:	X6564198, Y1462444
Höjdsystem:	RH 70
Inmättningsmetod:	manuell
Dokumentationshandlingar:	Foton, manuell schaktplan
Fynd:	---

Figurer

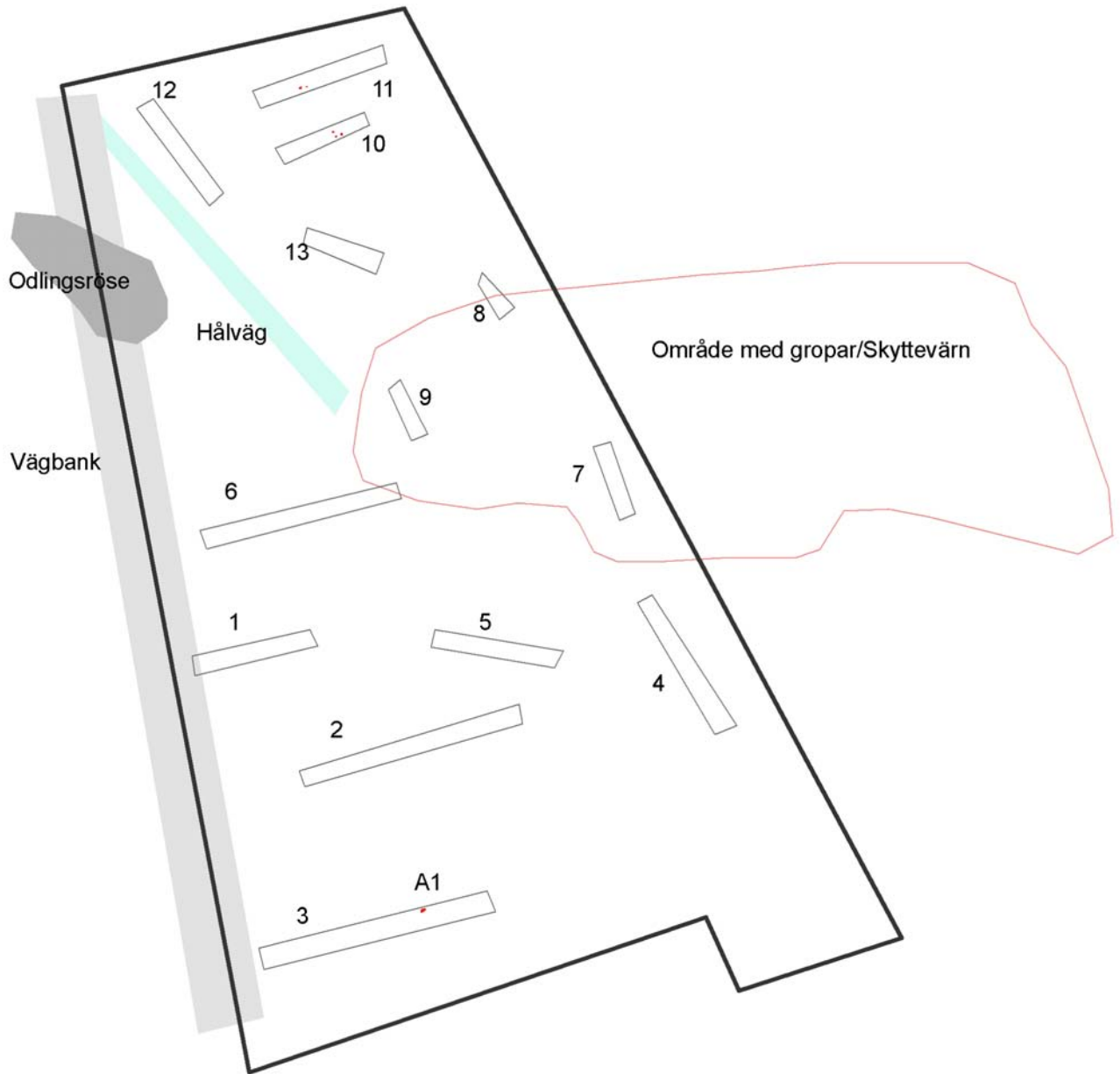
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2006/01407.

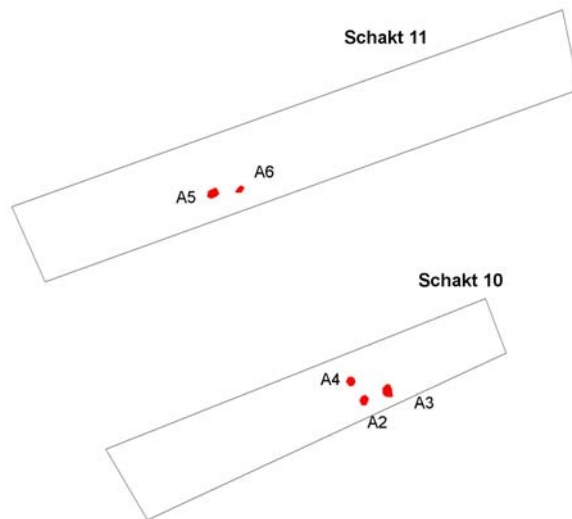
Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna Kartan. Skala 1:50 000.

Figur 2. Fornlämningar (blåmarkerade) i närområdet av undersökningsområde (rödmarkering).
Skala 1:10 000.

Figur 3. Schaktplan. Skala 1:600.

Figur 4: Plan över schakten 10 och 11 och dess anläggningar. Skala 1:200.

Figur 5. Foto över vissa av groparna inom undersökningsområdet. Fr sydväst. Foto A.Egebäck, KM.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Anmärkning	Anläggningar	Underlag
1	Hagmark, plan	10	0,20	0,20 ploglager med kulturpåverkad silt, innehållande rödgods, spik	-	Röd-gul sand
2	Hagmark, plan	20	0,20-0,35	0,20-0,35 m djup ploglager k-påverkad svart mull innehållande rödgods, ben		Röd-gul sand
3	Hagmark, plan	20	0,25	0,25 brun-svart ploglager mylla innehållande rödgods	A1	Röd-gul sand
4	Hagmark, plan	13	0,15	0,15 svart ploglager kulturpåverkad mylla. 0,01 grå-svart sand.	-	Röd-gul sand
5	Hagmark, plan	9	0,15-0,20	0,15-0,20 grå-svart ploglager, kulturpåverkat.	-	Röd-gul sand
6	Hagmark, plan	18	0,30	0,20 sandig matjord med rödgods	..	Rödbrun sand
7	Hagmark, i grop	5	0,12-0,5	En sogrop innehållande tegel, huspapp mm	--	Brun sand
8	Hagmark, plan	3	0,30	Schaktet placerad i en av groparna.	--	Brungrå sand
9	Hagmark, i grop	1,30	0,90	Innehållande div sopor som slagg, ståltråd mm	--	Brun sand
10	Hagmark, plan	8	0,40	0,30 brun sandig matjord	A2, A3, A4	Brungrå sand
11	Hagmark, plan	12	0,30-0,35	0,30 brun sandig	A5, A6	Brungrå sand

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Anmärkning	Anläggningar	Underlag
12	Hagmark, plan	10	0,20	matjord 0,20 brun sandig matjord	--	Brungrå sand
13	Hagmark, plan	7	0,20	0,20 brun sandig matjord	--	Brun sand

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl. nr	Typ	Anmärkning	Längd	Bredd	Djup	Schakt
1	Härd	Oregelbunden	0,30	0,40	0,03	3
2	Stolphål	U-formad	0,29	0,25	0,16	10
3	Stolphål	Ej und.	0,25	0,25	--	10
4	Stolphål	Ej und	0,30	0,30	--	10
5	Stolphål	U-formad	0,28	0,28	0,16	11
6	Stolphål	Ej und	0,28	0,28	--	11